

8

Він не читав моїх повідомлень. Хіба лиш
... мейли, в яких я коротко перелічую те,
що вдалося розшукати. Але не детальні вкладені
файли. Він і далі називає групу «Світц та інші»
й питає, чи надійні мої джерела, які звинувачують
Світца у зраді. Він не прочитав навіть про роботу
його бабусі в салоні мадам де Сталь.

Ніколя не впевнений, що мої джерела достатньо академічні. Звісно, вони не академічні. Ми стоїмо на непевному ґрунті припущень і здогадів, доходимо висновків, спираючись на сукупність гіпотез. Проте висновки підтверджуються новими знахідками. Картина складається, з фрагментів проступає обличчя.

Мою роботу зроблено марно.

Час зупинитися, я надто захопилася цим розслідуванням.

Пора все стерти, знищити сліди.

Що знайдуть після мене? Обірвані записи, уривки цитат, окремі чужі думки, плутанина даних.

Земля димує, розчахнувшись проваллям у мене під ногами.

Я встигну все знищити.

Із книги

«Не час зволікати; всі сумніви геть», — як говорить кеоський поет. Треба підняти всі вітрила, все робити, все сказати, щоб усі ці люди стали моїми. Бо якщо це вдасться, все небо буде безхмарним, вітер — погожим, море — спокійно-хвилястим і гавань близькою.

Кінець цитати

Вона відчуває, як земля вистрибує в неї з-під ніг. Не земля — рейки. Стрілочник знову перевів рейки. Вона відчуває ступнями, кінчиками пальців, чолом, губами, як змінюється шлях. Вона пам'ятає, як він змінювався раніше. І ще до того. Вона пам'ятає, як повітря застигало в горлі, як гуло у вухах, як кружляла курява перед очима.

Як вони сиділи за круглим столиком зі склянками натурального фруктового соку, блюдцями з горіхово-фініковим десертом, крихітними горнятками кави. Між ними лежали папери, зміст яких вона мала вивчити. На його підмізинному пальці був перстень із чорного каменю.

Він розкрив перед Наталею віяло збляклих фотографій — двоє чоловіків у пальтах з оздобленими хутром комірами стояли на набережній на тлі заводських труб зі стовпами диму; дівчина з волоссям, укладеним хвилями, очі мрійливо ліворуч і вгору, «Потоп у Парижі», здається, це була листівка, а не фото. Можливо, й попередні не були особистими фото, як спершу вирішила Наталя, а випадковими хвилями епохи.

— Мою бабусю звали Зіва Шульман... — розповідає Ніколя. — Вона входила до «групи Світца»,

за іменем її керівника. Ось список, який я отримав у префектурі французької поліції. Світца і його дружину, Марджорі, не засудили — звільнили після суду. А Зіва відсиділа три роки у в'язниці Френ і в тридцять шостому році, коли звільнилася, поїхала до Росії.

Він перевертає роздрук, креслить на звороті.

— Заждіть,— Наталя зупиняє руку, що почала виписувати імена. Вона майже торкається його пальців.— Якщо поліція називає групу за іменем певної людини і не ув'язнює її, то ця людина була інформатором, зрадником, а не керівником групи. Уклав угоду зі слідством, здав усіх, кого знав. Як їм іще назвати групу, якщо вони в нього отримували інформацію? Група Світца. Логічно?

Ніколя замислено киває.

— Я не знаю. Це треба перевірити. Погляньте,— він повертається до роздруків,— у мене є список групи. Тут імена, псевдоніми, дівочі прізвища. Звідки хто родом — дивіться: з Чехословаччини, Польщі, Штатів... Відомо, що вони працювали на Комінтерн. І від Пашки — це мій кузен,— уточнює у відповідь на її здивований погляд,— від Пашки я знаю, що в Росії бабуся їздила звітувати до Генштабу. Вона, звісно, подробиць не розповідала, та в дитинстві він чув ім'я чоловіка, який був її начальником. Той іноді приходив до них у гості.

Наталя запитально дивиться на француза. Генштаб? Вона має зізнатися, що не розбирається в структурі радянської розвідки.

— Пашка...— Ніколя зупиняється на мить — вульгарне ім'я важко йому дається.— Він сказав

мені, як звали бабусиною начальника. Шипов, Адам Львович Шипов, поляк, як і бабуся.

Наталя не знається на розвідці, та навіть вона здивована. Звичайно, спогади раннього дитинства — це чудово. Бражник, округла шия, «мадлен», солодкий аромат. Але визначати ім'я голови розвідувальної мережі за дитячими спогадами?

— То що ви хочете щоб я знайшла?

— Академічно достовірну інформацію. Я збираюся написати історичне дослідження та опублікувати книгу. Гадаю, ми можемо довіряти публікаціям з російських архівів. Є література про розвідників — Кембриджська п'ятірка, Судоплатов, Зорге. Є журнали: *Intelligence and National Security*, *Journal of Contemporary History*, книжки про шпигунство... Хотілося б відшукати корені нашої історії,— він помовчав.— Як ви гадаєте? Чи є надія?

За втіленням аристократичної гідності зближує щось людське.

— Гадаю, так, авжеж,— запевняє Наталя.— Зараз безліч мемуарів опубліковано. Хоча правдивість цих публікацій яка? Стверджує людина, що вона резидент, а як перевірити? Або назве ім'я, а вони там усі під прізвишками або фальшивими іменами!

Вона пам'ятає похід до «Бібліо-Глобуса»: полиці заставлені книжками про війну та розвідників. Чи було там щось про тридцять роки, причому у Франції? Треба дивитись.

— Чудово,— Ніколя відклав папери.— Я попрошу вас знайти все, що можливо. Ось моя елек-

